

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVNÍ PRINCIPY
A
ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.5 (2008)

© Ivo Telec, 2005

2

Ius est ars boni et aequi

Publius Iuventius Celsus, D. 1, 1, 1 pr.
kol. 70 – kol. 140 po Kr.

3

TEMATICKÝ PŘEHLED

1. účel a soustava
2. životní princip a postoj
3. obecné právní principy
4. zásady soukromého práva
5. zvláštní zásady soukromého práva
6. zásady soukromoprávních institucí

4

1. ČÁST

VŠEOBECNĚ,
PRÁVNÍ PRINCIPY
A
PRÁVNÍ NORMY

5

ÚČEL PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

1. **bezprostředně normativní** s cílem přímo právně upravit lidské chování
2. **zákonodárně** politický a technický
3. **výkladový**
4. **aplikační** vč. právní argumentace

7

SOUSTAVA

1. obecné právní principy
přirozené (obecné) **zásady právní**
2. obecné zásady práva **soukromého**
3. obecné zásady práva **veřejného**
4. zvláštní (**odvětvové**) zásady práva soukromého
5. zvláštní (**odvětvové**) zásady práva veřejného
6. zásady právních **institucí**

8

ŽIVOTNÍ PRINCIP

- **Princip vzájemného podporování**
(Prinzip der Stützender Hilfe)
- **Přirozenost lásky** = kladné nastavení světa

× rušení zneužitím svobodné vůle

9

ŽIVOTNÍ POSTOJ

- **Přirozený postoj ke spravedlnosti**
  - ✓ každodenní zkušenost, zejm. prožitím
  - ✓ samozřejmé, bezděčné, vnímání významu věcí a přesvědčení o něm;
„dětsky nevinny“ postoj
- **Právně teoretický postoj**
  - ✓ cílem **porozumět**, čím věci jsou (zatřídit je)
  - ✓ **zproblematizování** přirozeně známého světa
  - ✓ **vyvolání právního problému**
  - ✓ **rozumové zpochybnění** přirozeného postoje

10

SPOLEČENSKÉ ŘÁDY

- **Náboženský**; např. náboženské symboly
- **Morální**; srv. morální závazky, morálku právnických povolání
- **Právní**; srv. právní normy a právní principy
- **Hospodářský**; viz pravidla hospodářské soutěže
- **Vědecký**; srv. vědecké zvyklosti
- **Politický**; např. politické symboly nebo politická odpovědnost za politický delikt

11

PŘÍKAZY PRÁVA

Praecepta iuris sunt haec:

*Honeste vivere,
alterum non laedere,
suum cuique tribuere.*

*Domitius Ulpianus, D 1, 1, 10, 1
(170 – 228 po Kr.)*

12

PŘEDPOROZUMĚNÍ

*... každý dobře ví, že smlouvy se mají plnit,
dluhy platit, nikoho neuvádět v omyl,
nepomlouvat ani neokrádat ...*

- Právní řád jen formalizuje všeobecně známé rady, jak žít bez újmy vlastní nebo bližnímu
- ✗ státně pozitivistická závislost na předpisu na všechno (nadužívání rozumu) ☹ nebo na pouhém textu předpisu (nepoužívání rozumu) ☹

13

OBECNÉ PRÁVNÍ PRINCIPY

- Osvědčené principy právního státu
= právní principy
preamb. Ú
- Argumentační důsledky logické nebo právně rétorické pro celý právní řád

14

HLEDÁNÍ VÝCHODISKA

strictum ius   ✗   *aequitas*

summum ius, summa iniuria

15

VÝCHODISKA

1. **Povaha věci a míra všech věcí**
(*Natur der Sache*)
2. **Přirozený smysl práva, podstata a smysl lidských práv**
(*naturalis ratio*)
3. **Spravedlnost**
(*aequitas*)
4. **Logika věci**

16

ZDROJE

- Mezinárodní uznání
čl. 38/1c Statutu Mezinárodního soudního dvora v Haagu (č. 30/47 Sb.)
čl. protokolu k úmluvě
- Vnitrostátní
- Např. § z. č. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

17

POVAHA A CÍL PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

- **Axiomatická povaha**
apriorní dobra, všeobecně osvědčené a uznávané, které **netřeba dokazovat (axiomy)**, jimiž se právní řád právního státu nechává ovládat (**vláda práva**); úhelné kameny práva
- **Cíl**
trvalé udržování **obecného právního dobra** (míru) mezi lidmi a vůči přírodě
- **Vnitřní jednota, soudržnost a účelnost práva**

18

PŘEHLED PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

■ Právní ctnosti (právní hodnoty)

1. spravedlnost
2. úcta a uznání zdroje přirozených práv (Vyšší moci)
3. nezadatelnost přirozených práv
4. svoboda vůle
5. osobní odpovědnost
6. nedotknutelnost lidské bytosti
7. rozumnost a rozumné očekávání
8. poměrnost
9. přiměřenost
10. bezpečí a důkazní jistota

19

11. úcta k právům a svobodám jedince
12. rovnost v právech (právní rovnost)
13. obecné právní dobro
14. dobrá vůle
15. dobrá víra (*bona fides*)
16. dobré mravy (*bonos mores*)
17. dobrá pověst
18. dobrá správa

20

19. zákon nepůsobí zpětně (*lex retro non agit*)
20. z bezpráví právo nevznikne (*ius ex iniuria non oritur*)
21. bezpráví neospravedlňuje bezpráví (*iniuria non excusat iniuriam*)
22. není trestu bez zákona, není trestného činu bez zákona, aj.

- *In favorem vitae*
- *In favorem libertatis*

21

JUDIKATURA

Mezi obecně uznávané právní principy patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských.

Nál. ÚS, Pl. ÚS 33/97 z 17. 12. 97 ve věci zrušení ustanovení zák. na ochranu zvířat proti týrání.

22

PRÁVNÍ PRINCIPY A PRÁVNÍ NORMY

■ 2 pojmové prvky práva (právního řádu):

1. princip (hodnotový význam *prima facie*)
2. norma

■ Shodnost účelu → dobro a spravedlnost

■ Jednotný instrumentální význam právního řádu a obou jeho prvků

- normy i principy mají být prodchnuty stejným „kmitočtem“, laděny na stejnou strunu

23

■ Právní normy

- platí **výlučně 1** příkaz, zákaz, nebo dovolení
- jedno ruší druhé

■ Právní principy

- platí **souběžně 2** nebo i více
- liší se mírou intenzity platnosti (významností)
- kříží se a vvažují se vzájemně

24

■ Právní principy

1. *secundum et intra legem*
= právní normy
2. *praeter legem*
= právně politické podněty
3. *extra (contra) legem*
= *ius non scripta*

25

■ Pravidlo řešení střetu 2 prvků práva:

Stanoví-li právní princip jinak nežli právní norma nebo naopak, **použije** se ten prvek práva (právního řádu), který je **přirozenější** a v konkrétní nastalé věci **spravedlivější**

- ☛ míra přirozenosti
- ☛ míra spravedlivého uspořádání věci

26

■ Poměr právního principu a právní normy

neplatí

zásada *lex specialis derogat legi generali*

27

■ Původ právního principu

- ☛ všeobecné povědomí o přiměřenosti a závaznosti; trvá udržováním povědomí

■ Původ zákonné právní normy

- ☛ politické rozhodnutí, politická dohoda aj. politické dorozumění; vliv nahodilosti; trvá do zrušení

28

PRÁVNÍ PRINCIP A PRÁVNÍ POLITIKA

- Právní princip
„nikdo nesmí mít prospěch ze svého protiprávního jednání“
- Právní politika
„přímé daně se mají snížit, nepřímé zvýšit“

29

POLITIKA A PRÁVO

■ Vlášda lidu	■ Vlášda práva
■ Svrchovanost lidu	■ Právní stát
	a. demokratický
	b. jiný
relativní skupinové, např. stranické, zájmy, předsudky soutěž o veřejnou moc	objektivní zájem spravedlnosti služba spravedlnosti

30

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

- Dvojčlenná struktura
- 1. **skutková podstata** (hypotéza, antecedent)
podmiňující část, *např. poškození zdraví*
- 2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty
(sankce, účinek, konsekvent)
podmíněná část, *např. závazek nahradit škodu na zdraví*
- implicitní zásada *neminem laedere*

31

- podřazení nastavšího **konkrétního** skutku (děje),
např. poškození zdraví,
abstraktní skutkové podstatě,
viz delikt škody,
s přivozením **konkrétního** právního
následku,
tj. deliktního závazku reparačního

32

2. ČÁST

PRÁVNÍ ZÁSADY

34

PRÁVNÍ ZÁSADY

- **Právní zásady**, na nichž je vybudován zákon;
souladné s právními principy; vyjádřeny:
  - ✓ zákonem (*secundum et intra legem*)
  - ✓ mimozákonně (*praeter legem, extra legem*)
- 1. **obecné**
- 2. **zvláštní (odvětvové)**, *např. práva obchodního*
- 3. **jednotlivých právních institucí**
např. právní ochrany osobnosti nebo rodiny

35

PŘIROZENÝ SMYSL ZÁKONA

- § 7 ABGB, *natiürliches Sinn eines Gesetzes*
causa finalis
- = **objektivní uspořádání poměrů**
mezi lidmi nebo vůči přírodě,
které vychází z přirozených **zákonitostí** světa,
z přirozených lidských **práv** z nich
vyplývajících, jakož i z **cíle** lidského života

36

PŘIROZENÉ ZÁSADY PRÁVNÍ

- § 7 ABGB a návrh o. z.
natiirliche Rechtsgrundsätzen
- = nezadatelné životní zásady právního významu, státy uznávané a používané, nikoli však státy stanovené
- = zásady spravedlnosti (ekvita) ⇨

37

ZÁSADY SPRAVEDLNOSTI

- Přirozená spravedlnost (*natural justice*)
  - = nepsané hmotné právo (*ius non scripta*); používáno mj. v rozhodčím řízení z vůle účastníků majetkového sporu (ekvita, *ex aequo et bono*)
např. zásada *neminem laedere*
- Co je spravedlivé?
To, co je přirozeně (objektivně) prospěšné.

38

KTERÉ TO JSOU?

1. ochrana života a zdraví, cti, důstojnosti a soukromí (**osobnosti**)
2. ochrana **rodiny**
3. ochrana **vlastnictví**
4. ochrana **slabšího** před bezdůvodnou újmou pro **nedostatek věku** (ochrana nezletilce) nebo pro **závislost** svého postavení (ochrana slabší strany)
5. nikdo nesmí bezdůvodně **těžít z vlastní neschopnosti** k újmě jiného ⇨

39

6. slib **zavazuje**; smlouvy mají být plněny (*pacta sunt servanda*)
7. nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží
8. předpoklad **dobré víry** právního jednání nebo jiného chování (**vyvratitelná domněnka**)
9. zákaz zneužití práva k újmě jiného
10. nikdo nemůže zasáhnout do integrity jiného
11. nikdo nemůže na jiného převést více práv nežli má sám ⇨

40

12. nikdo nesmí být nucen setrávat ve společenství
13. nikdo nesmí být nucen vzdát se budoucích práv
14. nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání nebo z toho, že jednal ve zlé víře či proti dobrým mravům
15. nikomu neškodit ⇨

41

16. nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží
17. nikdo se nemůže bezdůvodně obohatit na úkor jiného
18. spravedlivý důvod
19. práva bdělým (*vigilantibus iura*) aj.

42

43

3. ČÁST

ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

45

VÝZNAM

1. **hierarchicky hodnotový účel** práva
  2. **ústavní přizpůsobení** (konformita) **podústavního** práva
  3. **jednota, soudržnost** a **účel** práva
  4. **všeobecná znalost** práva
  5. **smysluplnost** (ospravedlnění) práva
  6. **zákonodárné** vodítko pro budoucí právo
  7. **argumentační** a **interpretační** vodítko platného práva
- **Různá teoretická třídění zásad v písemnictví**

46

1. PRIVÁTNÍ AUTONOMIE

- **Vše dovoleno, co není zakázáno**
 čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú, § 2/3 o. z., § 263 obch. z.
1. **svoboda volby právně jednat, nebo nejednat**
 výjimkou smluvní přímus ⇨
  2. **svoboda volby smluvníka**
např. i veřejnou nabídkou komukoli

47

3. **svoboda volby účelu, obsahu, způsobu a formy právního jednání**
 smlouvy typové nebo atypové, smíšené;
  - způsob volního projevu:
výslovný × **nevýslovný**, *per facta concludentia*
  - forma: **písemná prostá**
písemná kvalifikovaná
např. volní projevy stran na téže listině
nebo veřejnou listinou (notářským
či exekutorským zápisem)

48

MÍRA SVOBODY SPOLEČNOSTI

- **Míra svobody** lidské společnosti je **přímo úměrná** míře možného **uplatnění svobodné vůle jedince v soukromých poměrech**

✗ *např. o. z. v původním znění z 1964* ☹

49

OMEZENÍ PRIVÁTNÍ AUTONOMIE

- **Zásada minimálního omezení lidské svobody v soukromých poměrech;** jen co je **nutné** k:
  1. **výkonu svobody jiných**
  2. **ochraně všeobecně sdílených dober** jakožto **nerozložitelných** hodnot patřících všem; *např. dobrých mravů, veřejné morálky, veřejného pořádku, veřejného zdraví, veřejného bezpečí apod.*

50

- 1992 čs. soukromoprávní obnovení možnosti církevního sňatku vedle občanského
  - ☛ **rozšíření svobody vůle v soukromoprávní věci osobního stavu;** svoboda **volby formy** sňatku; bezpečí nabytí osobního stavu mj. osvědčením MaÚ o způsobilosti k uzavření manželství
- ✗ návrh o. z. a tvrzená systémovost statusového práva ✗ stát rozvádí, ale **neoddává** (delegace)
- **právní podstatou je soukromoprávní souhlasné prohlášení** (souhlasný projev vůle) snoubenců, právně **druhotné** je **před kým** projevono; zápis do knihy manželství, vedené MaÚ, jen evidenční

51

SMLUVNÍ PŘÍMUS

- **Smluvní přímus** *ex lege* nebo *ex contractu*

Příklad:

Zákonná **kontraktační povinnost** uzavřít i **proti své vůli** *např. pojistnou smlouvu* o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou:

- ✓ při výkonu povolání, *např. advokáta*
- ✓ provozem silničního motorového vozidla 🚗

= přímus právně **jednat** i proti své vůli v zájmu ochrany **slabšího** (klienta) nebo ochrany **všeobecného dobra** s **volbou s kým jednat** (volba pojistitele).

52

2. NEFORMÁLNOST

- **Svoboda vůle zvolit si formu právního jednání**
  1. neformální
  2. formální
- **Výjimečně** státem **přikázaná právní forma**
  1. výslovná
  2. přede svědky
  3. písemná soukromou nebo veřejnou listinou,

je-li k tomu sdostatek **rozumný důvod ospravedlňující** státní zásah do svobodné vůle

53

3. OCHRANA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Ochrana práva** (§ 4 o. z., § 3/věta druhá o. s. ř.) před:
  1. **ohrožením** reálnou hrozbou
    - ✗ jen hypotetická hrozba
  2. **porušením**
- **Deliktní** (právně bezdůvodný) **zásah**:
  1. ohrožovací, *např. příprava nebo pokus skutku*
  2. dokonáný
- **Zákaz odepření výkonu spravedlnosti** (*denegationis iustitiae*), **procesní** zásada civilní

54

4. OCHRANA POKOJNÉHO STAVU

- *Quieta non movere* § 5 o. z.

účelem **obnova** narušeného pokojného stavu **odstraněním zřejmého** zásahu (obnovením *statu quo ante*) pomocí obecního úřadu obce s rozšířenou působností

- **Trestní právo správní**
přestupek proti veřejnému pořádku
nebo občanskému soužití § 47 nebo 49 přest. z.

55

5. NIKOMU NEŠKODIT

- *Neminem laedere*

§ 415 a 420 an. o. z.

nikomu neškodí, kdo vykonává své právo;

např. kdo čerpá vodu z cizí studny z titulu svého práva z věcného břemene zatěžujícího cizí pozemek se studnou

56

6. OCHRANA SLABŠÍ STRANY

- **Slabší člověk je soukromým právem chráněn**

1. nezletilec, *srv. práva dítěte* †
2. nesvéprávný
3. zaměstnanec
4. pacient nebo klient
5. spotřebitel
6. nájemce bytu
7. původce výtvorů, *např. autor* ♪ *či vynálezce* ✕
8. menšinový akcionář aj.

57

← PŘÍKLAD: SMLUVNÍ LICENCE ♪

- **Autorský zákon**

Nevyplyvá-li z licenční smlouvy např. mezi autorem a televizním vysílatelem jinak, má se za to, že jde o nevýhradní licenci k televiznímu vysílání autorova díla.

Nikoli o licenci výhradní.

Tzn. in favorem auctoris.

§ 47/1 in fine a. z.

58

← ZÁKAZ ZNEUŽITÍ MONOPOLU

- **Monopol**

1. přirozený
2. právní (výhradní koncese)

- **Smlouva připojovací** (adhézní)
obchodník s elektřinou je **povinen uzavřít** smlouvu o dodávce elektřiny s **každým**, kdo splňuje předpoklady (**legální smluvní přímus**) a zákazník podepisuje **smluvní formulář** předložený monopolistou, jehož obsah **nemůže** měnit;

srv. např. energet. z. č. 458/00 Sb.

59

7. DOBRÁ VÍRA

- **Vyvratitelná domněnka** (předpoklad)
dobré víry **každého**

- ✓ soukromé právo založeno na předpokladu **poctivosti**

- **Výkladové pravidlo** (§ 35/2 o. z.)
právní jednání má být **vykládáno** tak, aby **nebyl poškozen**, kdo **jednal bona fide**, nebo kdo **dobrověrně důvěřoval**, že **jiný takto jedná**

⇒

60

■ **Obsahové prvky zásady dobré víry:**

1. čestnost
2. věrnost
3. předvídatelnost druhou stranou
4. zřetel na zájem druhé strany
5. odůvodněná důvěra v druhou stranu
(*reasonable reliance*)

61

8. DOBRÉ MRAVY

■ **Souběh a prolínání mravnosti a právnosti**

- **Zlatá pravidla (*aureae regulae*) soukromého práva:**
  1. **neplatnost** soukromoprávních jednání příčících se dobrým mravům § 39 o. z.
  2. **zákaz výkonu** soukromých práv v rozporu s dobrými mravy § 3 odst. 1 o. z.
  3. **soukromoprávní odpovědnost** za škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům § 424 o. z.

62

- C. c.: *bonne foi* (ve významu dobrých mravů, jako mravní kategorie)
- ABGB: *gutte Sitten*
- BGB: *Treu und Glauben*
- o. z.: **zásady socialistického soužití** (původní znění z 1964)

63

9. ZÁKAZ ZNEUŽITÍ PRÁVA

■ **Zákaz výkonu práva na úkor bližního nebo všeobecného dobra** (statku, blaha)

např. zákaz výkonu práva vlastnického na úkor vlastníka sousedícího pozemku nebo na úkor pokojného stavu soužití v obci

- **Vlastnictví zavazuje** (čl. 11/3 LZPS)
K čemu? Ke zdržení se jeho výkonu na úkor

64

10. PRÁVA NÁLEŽEJÍ BDĚLÝM

- *Vigilantibus iura scripta sunt*
rozhodnost a odvaha brát se o své právo právo v rukou schopných;
- ✓ **spí-li se na právech**
  - ☛ **zánik** (prekluze) práva *ex lege* uplynutím doby a nečinností
  - ☛ **oslabení** práva dlužníkovou námitkou promlčení po uplynutí doby naturální právo bez nároku

65

11. PRÁVNÍ BEZPEČÍ

- **Bezpečí:**
  1. **stejného** rozhodnutí o **stejném** právu
  2. rozhodnutí toho, kdo je **příslušen**
  3. stejného rozhodnutí **každého**, kdo bude rozhodovat o právu
- **Důkazní jistota nabytí práva**
např. pomocí svědků, veřejnou nebo soukromou listinou aj.

66

12. ODBORNOST

- **Zásada profesionality**
např. podnikatele

Kdo se hlásí jako příslušník určitého **stavu** nebo **povolání** k **odbornému výkonu** nebo jinak vystupuje jako **odborník**, je zavázán nahradit škodu způsobenou za určitých okolností

např. odbornost advokáta vůči klientovi, lékaře v soukromé praxi vůči pacientovi apod.

67

13. LEX RETRO NON AGIT

- **Výslovný ústavní zákaz zpětné účinnosti norem trestního práva**
ve smluvním právu platí **dohodnutá** účinnost smlouvy:
  - a. uzavřením, kdy je shodná s platností
  - b. pozdější účinností
  - c. dřívější účinností, *např. již od 1. 1. tohoto roku*
- *Iura quesita*
práva **nabytá** před účinností právní normy, zůstávají **nedotčena**

68

14. PRÁVA TŘETÍCH

- **Zákaz výkonu smluvní svobody**
ke **zhoršení** postavení třetího
(na jeho úkor)

např. zákaz dohody dědiců na úkor věřitele zůstavitele

69

15. SMLUVNÍ SPRAVEDLNOST

- **Parita smluvních plnění**
= zásadní **vyrovnanost vzájemných plnění** s ohledem na **účel** smlouvy
např. zásadně vyrovnaný poměr užitné hodnoty pronajaté obchodní místnosti a nájemného
- **Přirozený zákon rovnováhy** (vyrovnání braní a dávání), *Gleichgewichtsgesetz, Law of Equilibrium*

70

16. ROZUMNÉ OČEKÁVÁNÍ

- **Rozumnost vlastností právního řádu**
ratio scripta
rozumné uspořádání poměrů
- *Reasonable expectation*
rozumně lze očekávat určité chování
- **Zvláštní zásada obezřetnosti při podnikání na kapitálovém trhu**

z. č. 256/04 Sb.

71

17. ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
= rozumovému poznání nadřazený praktický soud a hodnocení životní situace dle **prožitých zkušeností** (empirie) bez vlivu právně teoretických znalostí
= **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání**, *reasonable expectation*
- **Rozumné uspořádání poměrů**

72

18. IN DUBIO MITIUS

- **V pochybnostech mírněji**
  - **poddajnost** (dispozitivnost) norem soukromého práva
- **Výkladové pravidlo pro výklad smluv**
  - ✓ smlouvy jsou spíše platné, nežli neplatné; srv. projevenou vůli stran
- *In dubio pro reo*
zásada práva trestního

73

19. PŘEDCHÁZENÍ

- **Předcházení ohrožení nebo porušení** soukromého práva nebo všeobecného dobra srv. též právní princip **obezřetnosti**; a to **prevence**:
  1. **sporů**
  2. **soukromých deliktů a škod z nich**
    - a. újem majetkových
    - b. újem nemajetkových
    - c. jiných deliktů

⇨

74

- **Generální příkaz prevence vůbec**
Legální **generální příkazy** § 3/2 o. z.
  1. **vyvarovat** se ohrožení nebo porušení práva
  2. **upřednostnit dohodu** o odstranění rozporu stran vč. možného přispění **prostředníka** („zprostředkovatele,“ mediátora) nebo **smírce** *srv. např. mediaci v kolektivním právu pracovním nebo autorském a souvisejících právech; srv. např. smírní řízení soudní*

⇨

75

- **Generální smluvní prevence** § 43 o. z.
Legální **příkaz smluvníkům odstranit** vše, co může vést ke sporům
např. nepoužívat vícevýznamové pojmy bez vysvětlení jejich určitého významu

76

- **Generální škodní prevence** § 415 o. z.
Legální příkaz svým **chováním neškodit** (*neminem laedere*) na zdraví, majetku, přírodě nebo životním prostředí, tzn. neškodit na právech nebo všeobecných dobrech
= též **generální klausule skutkové podstaty zakázaného škodního chování**; k tomu dále viz **zvláštní skutkové podstaty deliktního práva škodního** § 421 – 437 o. z.

77

20. NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ

- **Předpokladem je objektivní poznatelnost zákona** bez dokazování jeho skutečné znalosti konkrétním člověkem
  - = neomlouvá zejm. neznalost právních principů a obecných zásad práva soukromého nebo veřejného
  - = nezjišťuje se subjektivní stav vědomí lidí o právu
- ✗ **právní význam zjištění osobních poměrů** člověka

78

4. ČÁST

ZÁSADY ZVLÁŠTNÍ VČETNĚ ZÁSAD PRÁVNÍCH INSTITUCÍ

80

ZÁSADY ZVLÁŠTNÍ

- **Právo obchodní**
    - ✓ zásada poctivého obchodního styku aj.
  - **Právo autorské a právo výkonných umělců**
    - ✓ zásada **pravdivosti** autorství nebo původcovství uměleckého výkonu
  - **Právo pracovní**
    - ✓ zásada závislé práce
- aj.

81

ZÁSADY PRÁVNÍCH INSTITUCÍ

Např.:

- **Zásada rodinné solidarity**
  - **Zásady vypořádání zaniklého společného jmění manželů** § 149/2 - 4 o. z.
  - **Zásada *superficies solo cedit*** (X o. z.)
  - **Zásada účelovosti sponzorství**
- aj.

82

LITERATURA

- Čečotová, Dobré mravy v slovenskom súkromnom práve. Bratislava 2005.
- Dworkin, Když se práva berou vážně. Praha 2001.
- Havel, Dobré mravy a poctivý obchodní styk. Právník, 2000/1.
- Holländer, Filosofie práva. Plzeň 2006.
- Hurdík, Dobrá víra. Právník, 2007/5. Zásady soukromého práva. Brno 1998.
- Kühn, Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře. Praha 2002.
- Lazar/Blaho (eds.), Základné zásady súkromného práva v zjednotenej Európe. Bratislava 2007.

84

Pulkrábek, Zákaz zneužití práva v rozporu s jeho účelem. Praha 2007.

Salač, Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. Praha 2004.²

Wintr, Říše principů. Praha 2006.

Telec, Přirozené základy soukromého práva. Brno, v tisku.

Večeřa, Spravedlnost v právu. Brno 1997.

Verdross, Všeobecné právní zásady a mezinárodní právo. Bratislava, 1934/1/2.

Zapletal, Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu. Práv. rozhl. 2006/2.

85

86

Foto:

Justiční palác, Brno, Morava, Česko 2006

Schiermonnikoog, Frísko, Nizozemí 2006

S. Ivo alla Sapienza, (Francesco Borromini), Řím, Itálie 2002

Nedvězí, Čechy, Česko 2006

Vranov u Brna, Morava, Česko 2007

87